บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 การหาความไวต่อรังสีของฟิล์ม

จากผลการทดลองพบว่า ฟิล์มทดลองแต่ละชนิดมีความไวต่อรังสีไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความไวต่อแสงของฟิล์มชนิดนั้น ๆ กล่าวคือถ้ามีความไวต่อแสงสูงเท่าใดก็จะมีความไวต่อรังสีสูงเท่านั้น เช่น ฟิล์มที่มีความไว ASA 400 จะมีความไวต่อรังสีสูงกว่า ASA 200, หรือ 125 หรือ 32 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการทดลองพบว่า ความไวต่อรังสีของฟิล์มทดลองทุกชนิดมีลักษณะคล้ายกันอย่างเห็นได้ชัดอยู่ประการหนึ่งคือ จะมีความไวสูงสุดต่อรังสีที่มีพลังงานอยู่ในช่วง 30 - 50 keV เมื่อพลังงานเพิ่มขึ้นค่าความไวจะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และมีค่าความไวอิ่มตัวต่ำสุดอยู่ที่ประมาณ 200 keV เป็นต้นไป

จงจินต์ ภัทรมนตรี[1] ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาออกแบบเครื่องวัดรังสีแบบแผ่นฟิล์มประจำตัวบุคคล พบว่าความไวต่อรังสีของฟิล์ม Kodak Radiation Monitoring Type 2 มีค่าสูงสุดอยู่ในช่วงพลังงาน 30 - 60 keV ซึ่งมีค่าความไวต่อรังสีที่ได้สอดคล้องกับผลการทดลองของฟิล์มถ่ายรูปขาวดำซึ่งเป็นฟิล์มที่ใช้ในการทดลองนี้ การที่ฟิล์มทดลองและฟิล์มมาตรฐานมีค่าความไวต่อรังสีสูงสุดอยู่ในช่วงเดียวกันนั้น อาจอธิบายได้ว่า ฟิล์มทั้งสองประเภทนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยผลึก AgBr และผลึก AgBr นี้มีค่าสัมประสิทธิ์การดูดกลืนรังสีสูงสุดอยู่ในช่วงพลังงาน 30 - 60 keV อย่างไรก็ตามเนื่องจากฟิล์มมาตรฐานเป็นฟิล์มที่ใช้งานเฉพาะด้านบันทึกปริมาณรังสีเอกซ์และรังสีแกมมาซึ่งมีปริมาณของผลึก AgBr สูงกว่าของฟิล์มถ่ายรูปโดยทั่วไป ฉะนั้นความไวต่อรังสีพลังงานต่าง ๆ จึงสามารถเห็นได้ชัดเจนกว่า

---

[1] จงจินต์ ภัทรมนตรี "การศึกษาออกแบบเครื่องวัดรังสีแบบแผ่นฟิล์มประจำตัวบุคคล" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกฟิสิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510

จากการเปรียบเทียบความไวต่อรังสีของฟิล์มทดลองกับฟิล์มมาตรฐานพบว่าที่พลังงานเดียวกันฟิล์มมาตรฐานจะมีความไวสูงกว่าฟิล์มทดลองมากกล่าวคือ จากภาพที่ 4-21 หน้า 91 จะพบว่าที่ความหนาแน่นทึบแสง 0.5 ฟิล์มมาตรฐานและฟิล์มทดลอง Kodak Tri-X-Pan (ASA 400) จะต้องได้รับรังสีพลังงาน 840 keV จาก ^{226}Ra-Be จำนวน 300 และ 3600 มิลิเรินท์เกนตามลำดับ ดังนั้นความไวของฟิล์มมาตรฐานจึงมีค่าสูงกว่าฟิล์มทดลองชนิดที่มีความไวแสงสูงสุด (Kodak Tri-X-Pan, ASA 400) ถึง 12 เท่า

5.2 การจางหายของภาพแฝง

ผลจากการทดลอง ข้อ 4.3 พบว่าสำหรับกระบวนการล้างฟิล์มที่เหมือนกันทุกประการนั้น การจางหายของภาพแฝงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความชื้นและอุณหภูมิของสภาพแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ และที่อุณหภูมิเท่ากัน บริเวณที่มีความชื้นสูงกว่า จะปรากฏการจางหายของภาพแฝงมากกว่า อนึ่งผลจากการทดลองนี้พบว่า การจางหายของภาพแฝงจะเกิดขึ้นไม่มากนักที่อุณหภูมิห้องปกติ (25-35°C ,40-70 % R.H) กล่าวคือในเวลา 3 เดือน จะจางหายเพียง 2.4 % เท่านั้น และที่ 20°C, 30-40 % R.H จะจางหาย 3.6 % แต่ที่ความชื้นสัมพัทธ์มีค่าสูง การจางหายของภาพแฝงจะยิ่งมีค่าสูงขึ้นอย่างมีความสัมพันธ์กับอุณหภูมิ คือ ที่ 3°C, 90-100 % R.H และ 20°C, 75-85 % R.H ภาพแฝงจะจางไปประมาณ 50 % ที่ 10°C, 85-100 % R.H จะจางหาย 65% และที่ 15°C, 80-90 % R.H จะจางหายไปเกือบ 100 % ทั้งนี้ภายในเวลา 3 เดือน เป็นที่น่าสังเกตว่า ที่ 15°C, 80-90 % R.H ปรากฏการจางหายของภาพแฝงสูงมากคือ จางไป 70 % ในเวลาเพียง 1 เดือน และจางหายไปเกือบทั้งหมดในเวลา 3 เดือน

จงจินต์ ภัทรมนตรี [1] ได้วิจัยเกี่ยวกับการจางหายของภาพแฝงจากฟิล์ม Kodak Radiation Monitoring Type 2 สรุปได้ว่า ที่อุณหภูมิห้องปกติจะมีการจางหายของภาพแฝงถึง 50 % ในเวลา 3 เดือน ซึ่งมีผลกระทบในงานด้านการบันทึกปริมาณรังสีประจำตัวบุคคลมาก

---

[1] จงจินต์ ภัทรมนตรี "การศึกษาออกแบบเครื่องวัดรังสีแบบแผ่นฟิล์มประจำตัวบุคคล" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกฟิสิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510 (อัดสำเนา) หน้า 58-63

อย่างไรก็ตาม จากผลการทดลองนี้สรุปได้ว่า ถ้าจำเป็นต้องใช้ฟิล์มถ่ายรูปในงานด้านการบันทึกปริมาณรังสีทั้งในด้านปริมาณรังสีเฉพาะแห่งและปริมาณรังสีที่บุคคลได้รับแล้ว ปัญหาด้านการจางหายของภาพแฝงจะมีน้อยมาก เพียงแต่เก็บฟิล์มไว้ในอุณหภูมิห้องปกติ (25-35°C) เท่านั้น

5.3 การเปรียบเทียบผลการวัดปริมาณรังสีของฟิล์มทดลองกับฟิล์มมาตรฐาน

ผลจากการทดลองข้อ 4.4 อาจจะแสดงได้ในรูปของเส้นกราฟ อย่างไรก็ตามเพื่อความสะดวกในการพิจารณาผลการเปรียบเทียบ อาจจัดรูปแบบการแสดงข้อมูลใหม่ ดังตารางในหน้า 96...

จากข้อมูลในตาราง สรุปได้ว่าเครื่องวัดรังสีมาตรฐานสามารถวัดอัตราปริมาณรังสีได้แม่นยำมาก เมื่อเทียบกับอัตราปริมาณรังสีที่คำนวนได้จาก ^{226}Ra-Be คือ 200 มิลลิเรินท์เกนต่อชั่วโมง รองลงมาได้แก่ฟิล์มมาตรฐานและฟิล์มทดลองตามลำดับ กล่าวคือ เครื่องวัดรังสีมาตรฐานมีความคลาดเคลื่อนเพียง 2.9 % แต่ฟิล์มมาตรฐานคลาดเคลื่อนไป 34.4 % สำหรับฟิล์มทดลอง Kodak Tri-X-Pan (ASA 400) ผลจากการทดลองคลาดเคลื่อนไป 44.3 % และผลจากการคำนวนจากสูตรมีความคลาดเคลื่อน 57.2 % ซึ่งค่าความคลาดเคลื่อนนี้นับว่าสูงมากอย่างไรก็ตามฟิล์มทดลองมีความคลาดเคลื่อนจากฟิล์มมาตรฐานเพียง 10-20 % เท่านั้น

มีสิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่ง ก็คือ ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากผลการวัดที่ได้เกินความเป็นจริงทุกครั้ง ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ฟิล์มถ่ายรูปในงานด้านการบันทึกปริมาณรังสีประจำตัวบุคคลแล้ว อาจจะได้ขอมูลที่เกินความจริงไปบ้าง ประการนี้อาจเป็นผลกระทบถึงการวินิจฉัยเกี่ยวกับการประเมินผลอันตรายจากรังสีเพื่อความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้มากขึ้น นั่นก็คือตัวผู้ปฏิบัติงานได้รับปริมาณรังสีน้อยกว่าปริมาณรังสีที่วัดได้เสมอ

อนึ่งฟิล์มทดลอง Kodak Tri-X-Pan (ASA 400) นี้ถึงแม้ว่าความไวต่อรังสีจะน้อยกว่าฟิล์มมาตรฐานมากยังไม่สมควรจะนำมาใช้ในปัจจุบันนี้ก็ตามแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ เช่น กรณีฉุกเฉินทางรังสี, ภาวะสงครามธรรมดา และ

Exposure time (min)	Victoreen				Kodak RM Type 2				Kodak Tri-X-Pan (ASA 400)							
									Experimental				Calculated			
	Dose (mr)	Dose rate mr/min	average	Dose rate mr/mr	Dose (mr)	Dose rate mr/min	average	Dose rate mr/mr	Dose (mr)	Dose rate mr/min	average	Dose rate mr/mr	Dose (mr)	Dose rate mr/mim	average	Dose rate mr/mr
30	101	3.37			120	4.00			150	5.00			161.5	5.38		
60	205	3.42			270	4.50			225	3.75			244.9	4.08		
90	310	3.44	3.43	205.8	390	4.33	4.48	268.8	500	5.55	4.81	288.6	551.1	6.12	5.24	314.4
120	416	3.47			610	5.08			590	4.92			643.1	5.36		

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการวิเคราะห์ผลการอัตปริมาณรังสีของฟิล์มทดลองเทียบกับฟิล์มมาตรฐาน

ภาวะสงครามนิวเคลียร์อาจจะสามารถนำมาใช้งานด้านการบันทึกปริมาณรังสีประจำตัวบุคคลหรือปริมาณรังสีเฉพาะแห่งได้เป็นอย่างดี เช่น ในภาวะสงครามนิวเคลียร์อาจอาศัยข้อมูลจากฟิล์มถ่ายรูปในบริเวณห่างจากตำแหน่งระเบิดมากพอประมาณนั้นมาคำนวนปริมาณรังสีตามตำแหน่งนั้น ๆ และบุคคลที่อยู่ใกล้เคียงได้โดยใช้สูตรการคำนวนที่เสนอไว้ดังกล่าวแล้ว เป็นส่วนประกอบกับการวัดปริมาณรังสีโดยวิธีอื่น ๆ ด้วยเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

(1) ในการนำฟิล์มถ่ายรูปขาวดำ มาทำเป็นฟิล์มบันทึกรังสีประจำตัวบุคคลนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึง ความไวต่อรังสีพลังงานต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้แผนกรองรังสีเพื่อกำจัดการขึ้นอยู่กับค่าพลังงานออกไป อันเป็นผลให้การวัดปริมาณรังสีด้วยฟิล์มมีความถูกต้องยิ่งขึ้น จากการทดลองนี้ พบว่าฟิล์ม Kodak Tri-X-Pan (ASA 400) มีความไวต่อรังสีมากกว่าชนิดอื่น ๆ แต่เมื่อเทียบกับความไวของฟิล์มมาตรฐาน Kodak Radiation Monitoring Type 2 แล้ว ปรากฏว่ามีค่าต่ำกว่ามาก อย่างไรก็ตามสมควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการออกแบบแผนกรอง เพื่อพร้อมที่จะนำฟิล์มถ่ายรูปมาใช้งานด้านการบันทึกปริมาณรังสีประจำตัวบุคคลในภาวะที่มีความจำเป็นในอนาคต

(2) สมควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ฟิล์มถ่ายรูปขาวดำในงานด้านเรดิโอกราฟ (Radiography) เพื่อผลประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมและเทคนิคการปฏิบัติงานอื่น ๆ ทั้งนี้ตามความเหมาะสมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการปฏิบัติงาน

(3) การวิจัยเกี่ยวกับฟิล์มถ่ายรูปนี้ กระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการล้างฟิล์ม เพื่อให้ผลงานสมบูรณ์ควรคำนึงถึงคุณภาพของน้ำยาเคมีที่ใช้ด้วย น้ำยาเคมีควรเตรียมใหม่ทุกครั้งที่ปฏิบัติการล้างฟิล์ม หรือต้องเก็บรักษาไว้อย่างดีตามคำแนะนำของบริษัทผู้ผลิต เพื่อให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น การใช้น้ำยาเก่าที่หมดอายุการใช้งานแล้ว จะทำให้ผลการวัดความหนาแน่นทึบแสงคลาดเคลื่อนได้มาก